

Nacionālās kultūras padomes sēde Nr. 49

Sēdes norises laiks un vieta: **2024. gada 18. jūlijs, plkst. 15:00 – 15:45**

Sēde notiek klātienē, Kultūras ministrijas (turpmāk tekstā – KM) Lielajā zālē, K. Valdemāra ielā 11a un tiešsaistē, platformā *MS Teams*.

Sēdes darbu vada:

Rūta Muktupāvela (attālināti, <i>MS Teams</i>)	Latvijas Rektoru padomes pārstāve; Nacionālās kultūras padomes priekšsēdētāja.
---	--

Sēdē piedalās Nacionālās kultūras padomes (NKP) locekļi:

Miks Magone (attālināti, <i>MS Teams</i>)	sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Hanzas Perons” mākslinieciskais direktors; kultūras ministres uzaicināts Padomes loceklis;
Kaspars Kondratjuks	producents; kultūras ministres uzaicināts Padomes loceklis;
Elizabete Palasiosa (attālināti, <i>MS Teams</i>)	radošā uzņēmēja, producente un lektore; kultūras ministres uzaicināta Padomes locekle;
Inga Brūvere	Latvijas Radošo savienību padomes deleģētā pārstāve;
Maija Pavlova (attālināti, <i>MS Teams</i>)	biedrības „Laikmetīgās kultūras nevalstisko organizāciju asociācija” valdes locekle, Latvijas Teātra padomes priekšsēdētāja;
Juris Dambis (attālināti, <i>MS Teams</i>)	biedrības „Laiks kultūrai” valdes priekšsēdētājs;
Dace Jurka (attālināti, <i>MS Teams</i>)	Latvijas Kultūras darbinieku biedrības valdes locekle;
Renāte Punka (attālināti, <i>MS Teams</i>)	Latvijas Literatūras un grāmatniecības padomes priekšsēdētāja;
Dzidra Šmita	Latvijas Bibliotēku padomes priekšsēdētāja;
Iveta Derkusova	Latvijas Muzeju padomes priekšsēdētāja;
Ingūna Slaidiņa (attālināti, <i>MS Teams</i>)	Arhīvu padomes priekšsēdētāja;
Gatis Didrihsons (attālināti, <i>MS Teams</i>)	Nacionālās arhitektūras padomes priekšsēdētājs.

Sēdē nepiedalās NKP locekļi: **Ināra Dundure, Jānis Krastiņš, Solvita Krese, Egīls Šēfers, Gints Grūbe, Ina Ločmele, Karine Kalniņa.**

Sēdē piedalās Kultūras ministrijas (KM) pārstāvji:

Agnese Lāce	kultūras ministre;
Signe Grūbe	kultūras ministres padomniece publiskās pārvaldes un attīstības projektu jautājumos;
Rīta Plūme	kultūras ministres padomniece sabiedrisko attiecību jautājumos;
Līna Birzaka-Priekule	kultūras ministres biroja vadītāja;
Uldis Zariņš	KM valsts sekretāres vietnieks;
Laura Turlaja (attālināti, <i>MS Teams</i>)	KM Kultūrpolitikas departamenta direktore;
Baiba Mūrniece (attālināti, <i>MS Teams</i>)	KM Kultūrpolitikas departamenta direktores vietniece.

Sēdi protokolē: Jana Šakare.

Tiek konstatēts, ka no 20 (divdesmit) Nacionālās kultūras padomes (turpmāk tekstā – NKP) locekļiem klātesoši klātienē un tiešsaistē ir 13 NKP locekļi.

Tādējādi saskaņā ar NKP nolikuma III. sadaļas 18. punktā noteikto, ir nodrošināts, ka NKP ir lemttiesīga, jo tās darbā piedalās vairāk nekā puse tās locekļu.

Saskaņā ar iepriekš izziņoto, Nacionālā kultūras padome vienbalsīgi vienojas par šādu darba kārtību:

1. Informācija par 2025. gada budžeta veidošanas gaitu un Kultūras ministrijas iesniegtajiem prioritārajiem pasākumiem.

1. Informācija par 2025. gada budžeta veidošanas gaitu un Kultūras ministrijas iesniegtajiem prioritārajiem pasākumiem

A. Lāce informē (prezentācijas formā) Nacionālo kultūras padomi par Kultūras ministrijas plānotajām 2025. gada budžeta prioritātēm un uzsver šīs sarunas ar kultūras nozaru pārstāvjiem nozīmīgumu, lai pastāvīgi informētu nozares par KM izveidotajiem budžeta priekšlikumiem un tālāko budžeta veidošanas gaitu, ņemot vērā plašāko valdības noteikto uzdevumu un budžeta prioritāšu kontekstu:

1) Izvirzītas sešas virstēmas: valsts drošība, Eiropas kultūra, mūsdienu kultūra, pieejama kultūra, dabiska kultūra un pelnoša kultūra. Zem katras no tām iezīmēti vairāki attīstāmie virzieni. Valsts drošības kontekstā tie ir gan mediju jautājumi, gan sabiedrības noturība un saliedētība, gan žurnālistu drošība. Skaidrs, ka kultūras mantojuma aizsardzība un sabiedrības noturība plašākā kontekstā ietilpst arī vairākās no pārējām virstēmām. Runājot par Eiropas kultūru vai pelnošu

kultūru, zem šīm virstēmām ietilpst arī vairākas rīcības, kas ir jāveic, bet kas nav tieši saistītas ar nākamā gada budžeta plānošanu.

2) Ministru kabinets un koalīcija ir vienojusies, ka prioritātēm, ko visi resori iesniedz, jābūt saistītām ar valsts drošības kontekstu. Citas aktivitātes, ko ministrijas plāno, jāskata esošā budžeta kontekstā, iespējams, pārskatot izdevumus, kā arī stiprinot iestāžu iespējas pašām piesaistīt vairāk līdzekļu, gan pārskatot cenu politiku, gan citos veidos.

3) Veicamie prioritārie pasākumi no KM puses iedalīti trīs lielos blokos: informatīvās telpas drošība, sabiedrības noturība un kultūras nozares gatavība un darbības nepārtrauktība krīzes apstākļos.

4) Par informatīvās telpas drošību: nozīmīga sadaļa ir mediju atbalsta fonda finansējuma palielināšana, izveidojot īpašu institucionālā atbalsta mehānismu medijiem. Mediju, īpaši reģionālo mediju atbalsts ir projektos bāzēts atbalsts viena gadā termiņā un informatīvā kara apstākļos jāuzmanās, lai neveidojas t.s. “ziņu tuksneši” un neizsīkst reģionālās preses darbība; (2) vēl viens virziens ir grāmatu pieejamības nodrošināšana – šī programma plānota bibliotēku stiprināšanai valsts austrumu, pierobežas reģionos. Bibliotēku loma kopienu stiprināšanā un drošicamas informācijas ieguvei ir nozīmīga un pieaug, īpaši pierobežas novados.

5) Par sabiedrības noturību: ir iezīmēts atbalsts profesionālo radošo organizāciju reģistrā iekļautajām organizācijām, tajā skaitā konsultatīvais atbalsts radošajām personām dažādās nozarēs. Tāpat ir iekļauta prioritāte vardarbības prevencijai augstākajās mācību iestādēs. Šī prioritāte tiek skatīta plašākā kontekstā, Labklājības ministrijas topošā plāna vardarbības novēršanai, mazināšanai kontekstā, kur tiek plānotas aktivitātes visos izglītības līmeņos. Plānots atbalsts arī Latvijas Mākslas akadēmijas Latgales filiāles stiprināšanai. Tāpat tiek domāts par atbalstu kultūras pieejamībai, neliela programmu, kas padarītu vairākus kultūras pakalpojumus un produktus pieejamus plašākai auditorijai – grāmatas palielinātajā drukā, Braila rakstā un audio formātā – tā ir nepieciešamība, kas identificēta no cilvēkus ar redzes traucējumiem pārstāvošo nevalstisko organizāciju puses. Atbalsts nepieciešams arī folkloras festivālam *Baltica* Daugavpilī, nākamajā gadā ir Latvijas kārta to rīkot un tā būtu iespēja Latgales reģionā izcelt tēmas un norises, kas stiprinātu saliedētības sajūtu sabiedrībā.

6) Iekļauts atbalsts arī sabiedrības integrācijai – latviešu valodas stiprināšanas pasākumi, finansējuma pieaugums NVO fondā ar mērķi veidot programmas, kas vērstas tieši uz noturības stiprināšanu. Pēdējos gados esam pieredzējuši, ka nevalstiskās organizācijas spēj mobilizēt krīzēs, spēj mobilizēt sabiedrību dažādiem izaicinājumiem – redzam to kā nozīmīgu resursu sabiedrības noturības stiprināšanai. Arī programmā “Latvijas skolas soma” ir iespēja papildināt gan piedāvājumu, gan metodisko atbalstu pilsoniskās līdzdalības veicināšanai un pilsoniskās izglītības stiprināšanai.

7) Sadaļa, kas noteikti interesē visu nozaru pārstāvjus – kultūras nozares gatavības nodrošināšana krīzes apstākļiem. Ir zināms un skaidrs vēstījums, ka atalgojuma jautājums nav tas, kas būtu iekļaujams šajos pasākumos, bet saprotam, ka šai gatavībai krīzes apstākļiem ir svarīgas noteiktas prasmes, to apguve; tāpat ir skaidrs, ka gatavība nozīmē arī papildu pienākumus kultūras institūciju darbiniekiem, tātad te iekļaujams gan atalgojuma elements, gan materiāltehniskie līdzekļi, lai būtu gatavībā reaģēt, piemēram, vētru, plūdu u.c. gadījumos. Tas attiecas arī uz ugunsdrošības prasību

izpildi. Runājot par mantojuma saglabāšanu, šobrīd gan sakrālā mantojuma, gan kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programmās pieprasījums ievērojami pārsniedz pieejamos finanšu līdzekļus. Tāpat ir nepieciešams domāt arī par Latvijas Nacionālā arhīva un Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja infrastruktūras uzlabošanu, kā arī Latvijas Etnogrāfiskā brīvdabas muzeja krājuma saglabāšanas nodrošināšanu. Jādomā arī par kibernetikas stiprināšanu, kultūras nozarēm nozīmīgo datu drošu uzglabāšanu, drošu dokumentu apriti un tehnisko nodrošinājumu.

8) Noslēgumā par dažām iespējām izdevumu pārdalei. Rīgas pils ekspozīcijas izveidei un uzturēšanai atrasta iespēja pārdalīt finansējumu no ES fondiem. Doma baznīcas pamatu stiprināšanas uzdevums saistīts arī ar Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja tehniskā stāvokļa uzlabošanas jautājumiem. Jāvirzās uz priekšu jautājumā par valsts garanta ieviešanu, lai muzeji varētu izmantot no muzeja budžeta neatkarīgu risinājumu starptautisku partnerību veidošanai un lietderīgāk izmantot līdzekļus, kas līdz šim nepieciešami apdrošināšanas izdevumu segšanai. Kino programma starptautiskās sadarbības veicināšanai – lai būtu atbalsts starptautisko projektu ražošanai šeit. Dalība starptautiskajās mesēs un izstādēs radošajām nozarēm – sadarbība ar Ekonomikas ministriju un Ārlietu ministriju, lai paredzētu finansējumu dalībai lielajos festivālos un mesēs – jo tā ir arī Latvijas starptautiskā tēla veidošana. Tabakas fabrikas attīstība – šobrīd rasts sākotnējais risinājums Latvijas Kultūras akadēmijas pārcelšanai un attīstībai, taču šis process vēl nav noslēdzies. Laikmetīgās mākslas muzeja institucionālo modeli plānots prezentēt Latvijas Vizuālās mākslas padomei. Viens no ilgajiem stāstiem ir cīņa par kultūrizglītības iestāžu pedagogu atalgojumu. Ir nosūtīti ieteikumi Izglītības un zinātnes ministrijai par pašreizējā pedagogu atalgojuma regulējuma redakciju; šobrīd nevaram nodrošināt kultūrizglītības iestāžu pedagogiem līdzvērtīgus darba nosacījumus ar vispārējās izglītības iestāžu pedagogiem. Saskaņā aktuālajām prognozēm par akcīzes nodokļa ieņēmumiem, varētu būt ievērojams Valsts kultūrkapitāla fonda (VKKF) budžeta pieaugums, tādēļ rosināsim pārskatīt atsevišķu mērķprogrammu sadalījumu, lai varētu izveidot atbalstu rezidenču programmai. Arī sabiedriskie mediji vairs nepretendēs uz finansējumu no VKKF, to tad varētu novirzīt rezidenču programmai.

Esmu izstāstījusi situāciju un plānus, labprāt uzklusīšu jautājumus.

Jautājumi un diskusija par prioritāro pasākumu plānu:

Dz. Šmita: Minējāt pasākumus grāmatu pieejamības nodrošināšanai. Vai grāmatu iepirkums publiskajām bibliotēkām 2025. gadā tiek saglabāts?

U. Zariņš: Grāmatu iepirkums plānots bāzes finansējuma ietvaros.

Dz. Šmita: Par programmu bibliotēku stiprināšanai pierobežā – vai tas attieksies uz publiskajām bibliotēkām, vai tiks definēts, kuras bibliotēkas tās būs?

A. Lāce: Jā, tas domāts publiskajām bibliotēkām. Tikas izveidoti kritēriji; tas ietilpst pasākumos kopienas drošības stiprināšanai.

I. Derkusova: Prezentācijā blakus valsts garanta jautājumam tika minēta arī [muzeju] cenrāžu sakārtošana. Sakārtot cenrāžus – kurā virzienā sakārtot? Vai varētu lūgt komentēt?

A. Lāce: Nevajadzētu būt tā, ka viena cenrāža saskaņošana ilgst divus gadus. Cenrāži nebūtu jāsaskaņo Ministru kabinetā. Spilgts gadījums ir [Latvijas Etnogrāfiskā] brīvdabas muzeja

cenrādis, kas ļoti ilgu laiku nebija mainīts, un arī tagad jaunā cenrāža saskaņošana prasīja ļoti ilgu laiku, aizvakar to beidzot apstiprināja Ministru kabinetā. Tam nevajadzētu būt tik sarežģīti, [muzejiem] jāspēj elastīgi reaģēt uz izmaiņām.

I. Derkusova: vai tas varētu nozīmēt, ka rezultātā cenrāžus varētu saskaņot Kultūras ministrijā vai arī ministrijā, kuras padotībā ir [valsts] muzejs?

A. Lāce: Jā, bet, lai to varētu, jāizstrādā skaidri principi un kritēriji, kā veidot un saskaņot cenrāžus Kultūras ministrijā. Lai šī vienkāršākā sistēma netiktu izmantota ļaunprātīgi, jānosaka saprātīgi termiņi, cik bieži drīkst kaut ko grozīt.

I. Derkusova: Šobrīd muzeju cenrāži ir Ministru kabineta noteikumu formā; ja ievieš jaunu kārtību, kā saskaņot cenrāžus, tad jāņem vērā, ka jāatceļ jau esošie MK noteikumi (cenrāži).

I. Slaidiņa: Darbības virzienā “Kultūras nozares gatavības nodrošināšana krīzes apstākļos” bija minēti muzeji, Latvijas Nacionālā bibliotēka un Latvijas Kultūras akadēmija, bet Latvijas Nacionālo arhīvu tur neredzēju. Vai tam būtu skaidrojums?

A. Lāce: Latvijas Nacionālais arhīvs ir iekļauts gan darbības virzienā “Kultūras nozares gatavības nodrošināšana krīzes apstākļos”, gan arī “Kultūras mantojuma saglabāšanas programmas”, pirmajā gadījumā tas prezentācijā nebija specifiski iezīmēts.

R. Mukupāvela Paldies par prezentāciju! Kā Jūs kā ministre prognozējat iespēju iegūt šo prioritātēm iezīmēto finansējumu? Jo šobrīd par budžeta izpildi izteiktās prognozes nav labas, un parasti šādos gadījumos kultūras joma cieš visvairāk un pirmām kārtām.

A. Lāce: Tas nebūs viegls uzdevums, pirmā saruna par šo ar finanšu ministru būs rīt, iepriekšējā saruna notika, kad budžeta izpildes prognozes vēl nebija tik draudīgas. Vienlaikus, ja esam Nacionālajā drošības koncepcijā skaidri iezīmējuši kultūru kā vienu no nozīmīgiem elementiem drošības stiprināšanai; informatīvās telpas drošība un sabiedrības noturība pavisam noteikti ir saistīta ar drošību un izcelta. Nedomāju, ka varētu būt pārmetumi mūsu virzienā, ka darbības virzienos iekļauts kaut kas, kas nav saistīts ar drošības un noturības stiprināšanu valstī. Skaidri esmu paudusi, arī koalīcijas partneriem, ka finansējums kultūras institūcijām un atmiņas institūcijām, lai tās varētu būt gatavas krīzes situācijām, ir ļoti būtisks. Nevaram sagaidīt ne no viena, ka tiks izstrādāti plāni [dažādām krīzes situācijām], bet nebūs iespējas šos plānus īstenot, sagatavoties krīzes situācijām. Civilās aizsardzības plānu un citos kontekstos mūsu nozarēm jau ir uzdoti šie uzdevumi. Institūcijas ir pateikušas – labi, varam izstrādāt plānus, bet ko mums tas dos, ja nevaram nopirkt, piemēram, materiālus iepakšanai? Izaicinājums noteikti būs tas, ka esam iekļāvuši te arī atalgojuma – drīzāk jau piemaksu – elementu.

R. Mukupāvela: Kā viena no prioritātēm bija ierakstīta arī mīta par pārfinansēto kultūru sagraušana. Vai ir paredzētas kādas konkrētas aktivitātes vai pat finansējums šim nolūkam? Šobrīd atsevišķi kultūras nozares cilvēki ir izrādījuši iniciatīvu un snieguši ieguldījumu šī mīta skaidrošanā, bet tas nav bijis organizēts process.

A. Lāce: Pieminētās publiskās diskusijas rezultātā – un ne tikai – ir pilnveidojies dialogs ar Centrālo statistikas pārvaldi par to, ko vispār klasificēt kā izdevumus kultūras nozarē. Teiktu, ka nacionālajā līmenī šis nav tik liels izaicinājums, daudz lielāks izaicinājums ir saprast, kā un kam tērē pašvaldības. Arī starptautiski skatoties, tieši pašvaldību līmenī ir visvairāk neskaidrību.

Redzam, ka, salīdzinot ar citām Eiropas valstīm, arī mūsu pašvaldības tērē diezgan daudz kultūrai, bet zem šī virsraksta var slēpties jebkas.

S. Grūbe: Slaidā, kur bija minēta aktivitāte [mīta par pārfinansēto kultūru sagraušana] parādīti Kultūras ministrijas kopējās izvirzītās prioritātes un mērķi, pie kuriem strādājam. Aktivitātei [mīta par pārfinansēto kultūru sagraušana] nav paredzēts pieprasīt papildu finansējumu 2025. gada budžetā, tas ir darbs, ko darām gan iekšēji, ministrijā, gan, sadarbojoties ar citiem partneriem, piemēram, Latvijas Pašvaldību savienību, ar atsevišķām pašvaldībām, skatoties, kā notiek viņu statistikas ievākšana un uzskaitē. Tas ir tas lielākais izaicinājums, jo katrs to dara citādi.

J. Dambis: Vai cīņā par budžetu kādā brīdī būs nepieciešama kultūras nozaru aktīvāka iesaiste, kādas skaļākas aktivitātes? Ja tas būs vajadzīgs, tad kurā brīdī? Vai varbūt šoreiz tas nebūs vajadzīgs?

A. Lāce: Atbalsts noteikti būs vajadzīgs. Paldies par šo jautājumu, ceru, ka tas ir reizē arī piedāvājums. Saprātīsim, kāds ir noskaņojums, kur ir nepieciešams atbalsts, mani kolēģi būs saziņā [ar nozarēm] par rīcības virzieniem.

I. Brūvere: Paldies par prezentāciju, ļoti pārlicinoši izveidoti priekšlikumi. Ļoti ceru, ka nākamgad tiks realizēts plānotais atbalsts radošajām savienībām. Manuprāt, VKKF finansējuma pieaugums jāuztver ar piesardzību, ņemot vērā inflāciju un to, ka vēl joprojām neesam sasnieguši 2008. gada pirmskrīzes līmeni, kad bija iespējams piešķirt ap 40 % no projektu konkursos prasītā, šobrīd tie ir ap 25 %. Tajā pašā laikā tāda rezidenču programma ir ļoti vajadzīga Latvijā. Labi, ka līdzšinējo finansējumu mediju programmai varētu tai novirzīt, iespējams, vajadzētu vēl kādas programmas pārskatīt, vai kaut kur kaut kas nedublējas.

A. Lāce: Septembrī VKKF padomes sēdē par VKKF stratēģiju šis būs viens no jautājumiem, un tā noteikti būs arī nozaru pārstāvju savstarpējā saruna par to, kā iespējamo [VKKF] budžeta pieaugumu sadalīt. Darba grupa VKKF saturiskās un administratīvās darbības pilnveidošanai ir strādājusi no gada sākuma, priekšlikumi ir skaidri, bet tas, protams, būs VKKF padomes diskusiju jautājums.

I. Brūvere: Latvijas Radošo savienību padome šogad uzsāka jaunu informatīvu programmu, rīkojam tikšanās ar politiķiem, aicinām viņus pie sevis, lai pārrunātu par kultūru, tās nepieciešamību. Jau ir notikušas tikšanās ar partiju “Jaunā vienotība” un “Progresīvie” pārstāvjiem, septembrī plānojam tikties ar Zaļo un Zemnieku savienības un Nacionālās apvienības pārstāvjiem.

M. Magone (jautājums tērētavā): Lūgums precizēt, komentēt ar Laikmetīgās mākslas muzeju saistītā iepirkuma gatavošanu.

A. Lāce: Darba grupa, kas strādāja pie vīzijas par Latvijas Laikmetīgās mākslas muzeja institucionālās vienības izveidi, ir identificējusi, ka līdz brīdim, kad aktualizēsies jautājums par ēkas izveidi, tāpat būs jāstrādā pie jautājumiem par muzeja krājumu, tā iepirkumu un pētniecību, kā arī izglītojošām un sabiedrības izpratni veicinošām aktivitātēm. Finansējuma apjoms pirmajā gadā varētu būt aptuveni 300 tūkst. *euro*, taču šobrīd to skatām kā pārdales iespēju esošā finansējuma ietvaros, nevis prioritāro pasākumu budžeta sarunām.

L. Birzaka-Priekule: Šīs jaunizveidotās institucionālās vienības viens no galvenajiem uzdevumiem būtu veikt [krājuma] iepirkumu.

G. Didrihsons: Par Latvijas Laikmetīgās mākslas muzeju – bija uzsākta sadarbība ar Latvijas Arhitektu savienību par novietņu izpēti. Vai tas ietilpst tajos pasākumos, ko minējāt, vai arī tā ir atsevišķa sadaļa?

L. Birzaka-Priekule: Ir divas daļas – viena ir jau pieminētās institucionālās vienības izveide; otra daļa ir [muzeja] fiziskās ēkas projekts, kurā šobrīd norit iepirkums vietas izvēlei. Darba veicējs vēl nav izvēlēts. KM izsludināja iepirkumu, bet tā ir Rīgas domes prasība – veikt vietu izvērtējumu, lai pēc tam sadarbībā ar viņiem varētu veidot muzeju kā privātās publiskās partnerības projektu.

A. Lāce: Paldies! Ja vairāk jautājumu nav, pieņemam šo visu zināšanai. Noteikti ziņosim, kā mums veicas, vai ir nepieciešami kādi turpmāki soļi sabiedrības izpratnes veicināšanai par kultūru, sabiedrības noturību un informatīvās telpas drošību valsts drošības politikas kontekstā.

Sēde tiek slēgta plkst. 15:45.

Pielikumā: prezentācija “Kultūras ministrijas 2025. gada budžeta papildu prioritātes”.

Nacionālās kultūras padomes priekšsēdētāja:

Prof. PhD. R. Muktupāvela

Nacionālās kultūras padomes sekretāre:

J. Šakare

* Dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu